

SUOMEN RADIOAMATÖÖRILIITON TURVALLISUUVIESTILIKENNETOIMINNAN KEHITTÄMISEN ENSIMMÄINEN KOKOUS 4.4.2009

Yleistä

Kokoonkutsuja: SRAL ry:n puheenjohtaja Raimo Lehto, OH2BCI
Aika: 4.4.2009
Paikka: Riihimäen varuskunta
Kokousisäntä: Marko Saarela, OH3S
Läsnä: 27 henkilöä SRAL:n Turva-harjoitusten osallistujista

Tilaisuuden järjestäytyminen

Valittiin kokouksen puheenjohtajaksi Raimo Lehto, OH2BCI ja tilaisuuden sihteeriksi Marko Saarela, OH3S. Tilaisuuden aikana sovittiin, että esitykset tulevat myöhemmin jaettavaksi SRAL:n internetsivuilla. Tilaisuuden luennoitsijoita pyydetään välittämään esitykset SRAL:n toimistoon Annika Wahlströmille sähköpostilla osoitteeseen: oh2hsj at sral.fi

Raimo Lehto, OH2BCI: tilaisuuden avaus

Tilaisuuden tavoitteeksi SRAL:n puheenjohtaja asetti alustuksena kuultavien luentojen keskustelut, joiden jälkeen asiasta kiinnostuneista muodostettaisiin SRAL:n turvallisuusviestiliikenteen toimikunta (termit sopimatta puhutaanko turvallisuusviestityksestä, kriisiviestinnästä vai mistä, mahdollinen toimikunta saa pohtia ja vakiinnuttaa jonkin hyvin asiaa kuvaavan termin käyttöön).

Uutisena kerrottiin, että Viestintävirasto on antanut mahdollisuuden anoa 5 MHz:n radioamatööripistetaajuuksista yhdelle taajuuksista, 5300 kHz, erikoislupaa työskennellä digitaalisilla lähetelajeilla (alkuperäiset 5 MHz lupaehdot mahdollistavat vain puheyhteydet). Viestintävirasto on ilmaissut toiveen että kerhojen 5 MHz digimodeluvat anottaisiin työruuhkasyistä vasta kesälomien jälkeen. Tämän asian selvittämistä vielä jatketaan Viestintäviraston kanssa.

Edelliset turva-harjoitukset organisoitiin erikseen omina projekteinaan ”avoimen yhdistyksen” periaatteella. Tällöin SRAL organisaationa oli vain yksi osallistujista, mutta edellisen harjoituksen aikana Sisäasiainministeriö esitti SRAL:lle toiveen organisoida toiminta SRAL:n alla pysyvämmäksi. Tavoitteeksi toivottiin asetettavan yksittäisten harjoitusten sijaan toiminnan vakiointi ”viranomaispyynnön tullessa nopeasti käynnistettäväksi toiminnaksi”. SRAL:n hallitus käsitteli SM:n toiveen vuonna 2008 ja myönteisen päätöksen jälkeen asia otettiin vuoden 2009 toimintasuunnitelmaan.

Viestintävirasto järjesti 30.3.2009 eri toimijoille avoimen kokouksen, jossa pohdittiin viranomaisverkkojen tulevaisuutta, varsinkin kriisitilanteissa. Esimerkiksi Poliisilla on nähtävissä tarve, jossa kenttäajoneuvoihin halutaan jatkossa jopa liikkuvaa videokuvaa. Tällöin kapasiteettia tarvitaan todella paljon (VIRVE-verkko ei tätä nykyisellään mahdollista vaan sen lisäksi tarvitaan muitakin verkkoja). Myös muu Poliisin liikkuvissa ajoneuvoissa

tehtävä ”toimistotyö” on lisännyt viestityskapasiteetin tarvetta. Tällaisissa kapasiteettiasioissa radioamatööreillä tuskin on annettavaa viranomaisille.

Viestintäviraston tilaisuudessa keskusteltiin myös vakavien kriisien aikaisesta valtakunnan viestintäkapasiteetin jakamisesta, mm. toiminta taajuusalueella 200-400 MHz (NATO UHF Band I, VIRVE-järjestelmä samoilla taajuusalueilla). Asioissa nousi esiin viestiliikenteen salaamisen tarve, kuten kriisitilanteiden potilastietojen yms. salaaminen. Asiahan on ristiriidassa radioamatööri liikenteen nykyisten määräysten kanssa. Joka tapauksessa erilaisissa kriiseissä radioamatööreille voitaisiin mahdollisesti antaa selkeä pyyntö avustaa jonkin viranomaisliikenteen hoitamista. Asiaa ei kuitenkaan ole tarkemmin määritetty ”asiakkaan” eikä ”palvelun toimittajan” puolelta vielä.

Huoltovarmuuskeskus on antanut SRAL:lle 3500 euroa avustusta toiminnan organisoinnin alkujärjestelyihin. Tästä rahasta maksetaan mm. ensimmäisen kokouksen menot.

Tilaisuuden osallistujille maksetaan matkustuskustannukset (ei päivärahoja tai majoituskuluja). Osallistujia pyydetään toimittamaan SRAL:n toimistoon vapaamuotoinen matkalasku paperipostilla, faksilla (tai sähköpostilla jossa liitetiedostona skannattu lasku allekirjoituksen kanssa). Matkalaskusta tulee näkyä:

- matkustajan nimi (ja radioamatöörikutsu, jos on)
- sotu
- lähtöpaikka, määränpää (molempiin suuntiin)
- matkustustapa (julkiset kulkuneuvot tai oma auto)
- oman auton kanssa kilometrimäärät (korvaus 22 sent / km)
- pankkitilin numero
- allekirjoitus

Koska matkalaskut viedään SRAL:n kirjanpitoon, pyydetään osallistujia täyttämään laskunsa kaikki kohdat huolellisesti.

Puheensa lopuksi puheenjohtaja asetti muutamia toiveita tilaisuudessa perustettavan SRAL:n turvallisuusviestiliikenteen työryhmän tehtäviksi. Ainakin seuraavat asiat työryhmän olisi mietittävä:

- organisaatio SRAL:n sisällä
- liikennöinnin menetelmät (Digi, puhe, CW, 2m, HF...)
- kalustot ja taajuudet (”3699:ä kuuntelee kaikki”)
- liikennöinnin ohjeistus ja koulutus (järjestelyt ja materiaalit)
- osaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen, säännölliset harjoitukset
- ”hälytysrengas” ja menettelyt
- viranomaisyhteistyö

Matti Rouhiainen, OH2PO: kokemukset asemasta OH2DIGI

SRAL:n automaattiasema OH2DIGI on työskennellyt helmikuun alusta asti taajuuksilla 3604 ja 1840 kHz USB. Molemmilla taajuuksilla on toiminnassa Lohjalla oma Yaesu FT-857, lähetysteho 50W ja antennina LK99:t. Asema tarjoaa mahdollisuuden testata, kokeilla ja kehittää digimodeoperointia kriisiviestitykseen liittyen. Aseman kanssa on työskennellyt tähän mennessä RFSM-digimodeyhteyksiä 80 metrin alueella n. 15 asemaa ja 160 metrin alueella 5 asemaa. Asema toimii ympäri vuorokauden.

Muutamia havaintoja liikennöinnin ongelmista:

- asema toimii USB:llä kuten digimodet länsimaissa kaikilla taajuusalueilla
- yhteyttä ei aina ole muistettu katkaista
- jotkut ovat laittaneet samalle taajuudelle RFSM-ohjelman "majakkamoodiin", tämä usein vain muodostaa häiriötä eikä helpota yhteydenpitoa
- olisi hyvä saada mukaan lisää asemia kokeiluihin, esimerkiksi RA-lehteen tehtävän artikkelin avulla

Timo Ärlig, OH3FN: lyhyt tiivistelmä Turva-2008 harjoituksen palautteesta

Turva-harjoituksen loppuraportti on Sisäasianministeriön teettämä ja omistama (yhteensä n. 30 sivua). Sitä ei saa levittää ilman lupaa Sisäasiainministeriöstä. Tämä ei sinänsä ole poikkeuksellista. Yhteiskunnan varautumiseen liittyvien papereiden osalta näin tehdään usein muillekin vastaaville papereille. SRAL:n puheenjohtaja on kyennyt saamaan luvan käyttää raporttia muutamiiin alaan liittyviin opinnäytetöihin viranomaispuolella. Tästä raportista on kuitenkin koostettu Powerpoint-esitys, jossa on SRAL:n osallistujien kannalta oleellisin tieto olemassa, Timo OH3FN toimittaa esityksen SRAL:n internet-sivujen kautta ladattavaksi.

Muutamia havaintoja Turva-2008 loppuraportista:

- Harjoituksella on kuusi tavoitetta, jotka kerrottiin SRAL:n "värväysmateriaaleissa"
- Suurimmat uudistukset tapahtuivat digitaalisten lähetelajien hyödyntämisessä valtakunnallisen johtoaseman ja valtakunnan 23 alueellisen aseman (pelastusalueet + Ahvenanmaa) kanssa
- Nämä asemat työskentelivät valtakunnallisesti HF-sanomaliikenteessä RFSM-tietokoneohjelman avulla digimodeilla.
- Valtakunnassa oli radioasemia äänessä yhteensä n. 424.
- Loppukyselyyn vastasi 23 aluevastuussa olevasta johtoasemasta vain 16 asemaa, joten tulosten analysoinnissa oli pitänyt tuloksia "keskiarvoistaa"
- Kyselyyn vastanneiden alueiden osalta 37 asemaa pääsi toimimaan viranomaistiloissa.
- Sanomia koko harjoituksessa liikkui n. 1100 (keskiarvoistettu luku)
- Keskimäärin sanomia valtakunnassa liikkui n. 280 kpl / tunti

Kielteisimmäksi asiaksi loppupalautteissa koettiin "innostuksen lannistava paperibyrokratia" ja "pakottaminen värväyksessä" harjoitukseen mukaan joillain alueilla, vaikka kyseessä on toki täysin vapaaehtoinen toiminta. Myös solmukohdissa tuli ylikuormaa viestien kanssa, tekemistä oli paljon ja henkilöstöä vähän.

Myönteistä palautetta tuli myös paljon, viranomaisyhteistyö koettiin tärkeäksi ja moni koki mukavaksi "kerhoprojektien tekemisen". Koettiin myös hyväksi, että haastetta oli ja päästiin löytämään paljon kehitettäviä asioita. Yleishavainto olikin, että "kaikkiaan suhtautuminen Turva-toimintaan radioamatöörien piirissä on myönteistä".

Lopuksi SRAL:n puheenjohtaja Raimo Lehto OH2BCI kertoi kommenttina että Sisäministeriössä on tullut esiin kysymys radioamatöörien kiinnostuksesta rakentaa jokin radioamatööriantenni alueiden johtokeskuksiin valmiiksi, mahdollisesti rahoitusta tällaiseen asiaan voitaisiin saada Huoltovarmuuskeskuksesta. Mahdollisuus herätti osallistujissa

kiinnostusta ja mietittiinkin millaisia antennoja ja asennusympäristöjä kannattaisi mahdollisesti tehdä.

Jari Koivurinne, OH3UW: kokemukset Turva-2008 harjoituksesta osallistujana

Turva-2008 harjoituksessa Jari Koivurinne johti Hämeenlinnan Radioamatöörien, OH3AA, alueellista johto-asemaa, jonka alaisuudessa toimivat Forssan ja Riihimäen ”solun johtoasemat” alakuntineen 2m taajuusalueella. Ikaalisiin valtakunnalliselle johtoasemalle pidettiin Hämeenlinnasta HF-yhteyksiä (yhden kerran).

Havaintoja OH3AA-asemalta:

- UPS:t ja bensiinigeneraattorit eivät aina toimineet yhteen, testattava ennalta
- PC:t ja äänikortit on myös testattava ennalta ja valittava käyttöön vain toimivat
- RFSM vaatii yleensä 44.1 kHz näytteenottonopeuden äänikortille, testattava
- Windows-peruskäyttö on osattava (hakemistorakenteet yms.)
- Usein jos mikrofoni kiinni radiossa niin digimode puuroutui (eli mikit irti)
- äänikorteista osa on täysin kelvottomia digikäyttöön – konstellaatio!
- liian isolla teholla ajaminen pilaa yleensä digimodet (20W HF:llä ihan OK)
- tasot olivat kovia (s9+20) mutta s/n alle 5 dB (eli muilla liikaa tehoa!)
- liikennekuri oltava hyvä, ei sekahakua vaan ala-asemien pollausmenetelmä
- ala-asemia korkeintaan 5 kpl, muuten tulee mahdoton ruuhka
- sanomien generointi annettava ”muiden huoleksi”
- sanomalomakkeeseen selkeästi lähtö- ja vastaanottoasema (amatööriasemien tunnuks...), asiassa ongelmana mikä asema palvelee ketäkin viranomaista eli vaatii vielä pohtimista
- pitää käyttää tunnettuja kiinteitä kutsuja
- jos kaksi yhteysyritystä ei toimi, on RFSM:llä tarpeetonta jatkaa yrittämistä koska jos yhteys sitten huonosti syntyisikin, niin viesti ei mene enää perille
- valtakunnan asema pollasi vain kerran Hämeenlinnaa
- RFSM oli OK, mutta ZIP-pakkaus esimerkiksi pitäisi ottaa käyttöön jolloin samaan tiedostoon saa pakattua monta tekstiä

Jatkokehitykseen pohdittavaksi jätettäviä kysymyksiä:

- Mitkä olosuhteet vaativat verkon käynnistyksen (mitä tietoliikennekatkoksia korvattaisiin, mikä todennäköisyys eri skenaarioilla...)+
- Mikä organisaatio tarvitsee apua?
- Minkälainen on verkon rakenne (HF + V/UHF)?
- Minkälaiselle tiedonvälitykselle on tarvetta (voidaan antaa tekstipohjaiset lyhytsanomamat ”SMS-palvelu”, digimodeilla ehkä muutakin?)
- Aseman miehitys ja kalustus (pitääkö aina ”asentaa”, selkeät ohjeet, koulutus, kynä- ja paperivarustus varalle)?

Jyri Putkonen, OH7JP: SRAL ja MPK yhteistyö

Jyri Putkonen, OH7JP, toimii vapaaehtoisen maanpuolustuskoulutuksen (Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK) Helsingin piirin viesti- ja johtamisjärjestelmäalan toimialavastaavana. Havaintoja ja ajatuksia:

- Kriisiviestintä on eri asia kuin toiminnan ideointi ja kehitys (kurinalaisuus, hallittu kehitys, viesti vain perille vietyä merkitsee)
- Valmius ja jatkuva kouluttaminen (kalusto oltava valmiina, rutiini hankittava, henkilöstön vaihtuminen kaikissa organisaatioissa koko ajan)
- SRAL:n ja MPK:n synergia (SRAL:n siviilikalusto ja uudet tekniikat, MPK:lla PV/SA-kalustot ja organisaatiot - yhteisiä tekijöitä on paljon)

Ehdotuksia jatkosta:

- Voisiko kriisiviestinnän kurssit ja kaluston käytön harjoittelu olla MPK:n kursseilla?
- kaluston varaaminen, viestituskuntoon laittaminen ja valmiustilassa pitäminen (hami, PV)?
- valtakunnallinen kriisiviestintäharjoitus (HF-radioverkko+) 2-3 vuoden välein, kuin "loppusota", hami- ja PV-kalustolla?
- yhteinen suunnittelu-/johtoryhmä, jatkuvuus ja sitoutuminen?

Loppukeskustelu ja jatkotoimenpiteet

Keskusteltiin puheenjohtajan johdolla SRAL:n turvallisuusviestiliikenteen toimikunnan perustamisesta. Kokouksen keskustelujen pohjalta nähtiin että VAPEPA-toiminnalla on oma roolinsa SRAL:n toiminnassa ja turvallisuusviestiliikenteen toiminnalla olisi jatkossa oma roolinsa joten sikäli oman toimikunnan perustaminen on järkevää. Selvitettiin asiasta kiinnostuneita henkilöitä ja tehtiin ensimmäiset valinnat toimikuntaan:

- Jari Koivurinne, OH3UW
- Jyri Putkonen, OH7JP
- Anders Nygård, OH1MTD
- Juha Pauri, OH9FKL
- Timo Ärlig, OH3FN

Sovittiin, että työryhmä valitsee ensimmäisessä kokoontumisessaan keskuudestaan puheenjohtajan ja SRAL:n puheenjohtaja avustaa mahdolluuksiensa mukaan ensimmäisen kokouksen järjestämisessä ja koolle kutumisessa..

KOKOUKSEN JÄLKEISET TOIMENPITEET

Kokouksen jälkeen Esa Harjula OH5KRQ ilmoitti Kymenlaakson edustajan ja hänelle varahenkilön. Myös Matti Rouhiainen, OH2PO ilmoitti kokouksen jälkeen halunsa jatkaa Matti Niemelän, OH2ZT kanssa Turvallisuusviestinnän toimikunnan teknisinä tukihenkilöinä.

Liiton hallitus hyväksyi kokouksessaan 16.4. 2009 perustettavaksi Turvallisuusviestinnän toimikunnan, jonka jäsenet ovat:

- Jari Koivurinne, OH3UW
- Jyri Putkonen, OH7JP
- Anders Nygård, OH1MTD
- Juha Pauri, OH9FKL
- Timo Ärlig, OH3FN
- Jari Myntti, OH5ZN, henkilökohtainen varajäsen Markku Koponen, OH8VQ
- Matti Rouhiainen, OH2PO, tekninen tuki

- Matti Niemelä, OH2ZT, tekninen tuki

Kokouksen materiaaleja toivotaan esitelmien pitäjiltä Liiton tiedottajalle niiden laittamiseksi Liiton web-sivuille. Turvallisuusviestinnän toimikunnalle avataan oma Liiton sähköpostiosoite.

Marko Saarelan muistion pohjalta on allekirjoittanut tehnyt kokouksen jälkeen tekstiin muutamia tarkistuksia ja lisäyksiä.

22.4.2009 Raimo Lehto, OH2BCI